

CONCIO IV.

DE

BEATITUDINE COELESTI ET GLORIA BEATORUM

SYNOPSIS

A figura Abrahami terram promissam lustrare jussi, beatitudinem a nobis in terris cogitatione esse peragranda, exordium docet. Eandem beatitudinem esse maxime notam et minime notam probatur: illud, quia imata est cuique ejus aliqua cognitio; hoc, quia de nulla re tam diversa fuerunt Philosophorum veterum opiniones, cuius rei duplex assignatur ratio. Quod felicitas non in sapientia humana, neque in divitiis, nec in potentia, nec in honoribus neque demum in voluptatibus consistere possit, ostenditur. Veram tamen felicitatem in se continere infinitas divitias, immensam potentiam, incomparabiles dignitates (ubi vanitas honorum mundanorum ob oculos ponitur), et incomprehensibilem voluptatem, quae omnia fusa et eleganter priori parte pertractantur.

Cur prozime sequens concio de humana miseria instituat, causa redditur. Dona, quibus beatorum corpora sunt donanda, enumerantur, ut sunt, praeter alia pulchritudo, impassibilitas, agilitas et subtilitas, claritas, sensuum denique omnium delectatio, atque in primis oculorum ex intuitu beatorum, praerelin nullorum et variorum Martyrum, B. Virginis, imo ipsius Dei Filii: aurium ex suavissima symphonia omnigenarum vocum et instrumentorum, siquidem aequum esse videntur ut corpus, quod miseria fuit particeps, etiam praeriorum aequalitate congaudeat. Locus deinde coelestis beatitudinis describitur, ejusque sublimitas, amplitudo, pulchritudo et ve-

nustus multis commendatur praecipue vero a multitudine, nobilitate, pace et concordia inhabitantium. Praeterea quasi per antithesim proponitur ingressus coelestis gloria, occursum sanctorum, et de superatis mundi miseris victoria et triumphus. Tandem conclusione ad coelestem patriam exhortatoria finitur.

Cum Deus Optimus Maximus Abraham Patriarchae regiones Palaestinae se daturum polliceretur, id ei simul praecipit, ut omnia illa loca diligenter circuiret ac peragraret: *Omnia terram*, inquit, *quam conspicias tibi dabo, et semini tuo usque in sempiternum. Surge ergo, et perambula terram in longitudine sua: quia tibi daturus sum eam.* Quae verba, optimi auditores, nobis etiam, quibus regnum caelorum promissum est a Domino, dicta esse merito, jureque optimo existimare debemus. Neque enim aliquis in illa felicissima loca ingredi permittitur, neque ad ea alicui aditus unquam patebit, qui ea non diu, multumque desideraverit, et ad ea vehementissime non aspiraverit. Quis vero tanta cupiditate ejus pulcherrime regionis videndae flagrabit, quantum nos flagrare par est, si nihil de ejus excellentia et pulchritudine noverit? Quare surgendum nobis paulisper est, et terrae cogitationes et negotia relinquenda sunt, ut aliis spiritus in sublimes illas ac illustres regiones delati, longitudinem aeternitatis et latitudinem felicitatis earum inspicere et contemplari attente ac diligenter valeamus. Et quamquam multa ac varia sunt, quae de sempiterna felicitate regnoque caelorum dici possunt, nobis tamen duo potissimum hoc tempore, et his auditoribus dicenda esse vi-

dentur. Primum enim de ipsa beatitudine ac felicitate; deinde de regionibus ac domiciliis beatorum, quoad angustiam temporis patientur, disserendum erit.

Principio igitur beatitudo propter sui eximiam atque excellentem naturam id ferre proprium habet, ut maxime nota et minime nota esse videatur. Eam enim rem quamdam optimam, et praclarissimam esse, ac ut Boetius ait, statum omnium bonorum aggregatione perfectum, quem adeptus qui sit, nihil quaerat, nihil appetat, nihil optet amplius, nemo fere est qui nesciat cum enim omnibus hominibus amor quidam beatitudinis a natura insitit sit, et quod penitus ignoratur, amari non possit: cognitionem quoque beatitudinis aliquam omnibus hominibus ab ipsa natura insitam esse necesse est. Quid tamen illud sit, in cujus possessione beatitudo consistat, et quod hominem colloceat in eo statu, quem esse diximus, omnium bonorum aggregatione perfectum, id vero usque adeo praecisae saeculis obscurum fuit, ut nulla quaestio sit, cujus major discrepantium opinionum perplexitas olim inter Philosophos fuerit. Hinc enim alii in rerum scientiae et contemplatione: alii in virtute, quam audent, hominis beatitudinem posuerunt: alii voluptate metiri cuncta voluerunt: alii ad ea, quae prima secundum naturam nominabant, omnia retulerunt: alii nescio quam indolentiam, seu vacuitatem expetendorum extremum et ultimum statuerunt: alii virtutis usum cum vita perfecta prosperitate copulaverunt: fuerunt etiam alii, qui honestatem vel voluptatem addiderunt, vel vacuitatem doloris adjoinxerunt. Denique ut ex Varrone D. Augustinus ostendit, usque ad ducentas octoginta sex opiniones de summo bono disrepantes pervenerunt.

Et quamquam veteres Philosophi maximo amore, perpetuo studio et summa contentione animi summum illud bonum investigare conati sint, tamen duplici, potissimum de causa a veritate longissime aberraverunt. Primum, quod id, quod unum et simplicissimum est, in multas ipsi partes ac veluti membra secuerunt. Cum enim probe intelligerent, qui vere felix ac beatus appellandus sit, affluentem divitiis, praeditum potestate, clarum atque illustrem esse oportere, neque ei honestas, licitasque voluptates ac delicias deesse debere: et rursus cum haec omnia et alia permulta, quae status hominis beati prope suo jure postulare videtur, non posse

in una aliqua re inveniri arbitrarerunt, ad multarum rerum adjuncta confugerunt et multorum diversorumque honorum aggregationem, beatitudinem definiunt.

Deinde altera illius errandi causa fuit, quod infra lupam, ubi nihil est, nisi mortale et caducum, praeter animos generi hominum Dei munere datos, beatitudinem quaesierunt. Ex quo errore ille antea commemoratus error dimanavit. Nam idcirco nihil unum invenire poterunt, cui omnes beatitudinis partes convenirent, quod non aeternitate, ubi erat, sed in tempore, ubi non erat, illud investigare voluerunt. Etenim si veri iudices atque aestimatores rerum praesentium sumus, non dubito, quin et divitias tam animi, quam corporis, et potestatem, et honores, et voluptates, et alia, quae hic in terris inveniri possunt, non modo, non partes ac membra, sed vix umbras quasdam verae beatitudinis esse judicabimus. Quales enim hic animi divitias habere possumus, ubi ille omnium iudicio sapientissimus existimatur, qui hoc unum se scire, quod nihil sciret, constantissime predicabat? et ubi alius quidam ex sapientioribus assererat, maximam partem eorum, quae scimus, minimam partem esse eorum quae ignoramus. Deinde si de divitiis corporis agatur, quae sitim excitare et non sedare possunt? Quae corpori somnum et et animo quietem auferunt? Quae unum divitem non faciunt, nisi faciant alterum pauperem? Quae quo sunt ampliores, eo pluribus custodibus indigent? Quae denique ab ipsa Veritate spiritus comparatae sunt: Et potestas qualis tandem hic in terris invenitur, quoad reges ac principes, qui omnium hominum potentissimi esse videntur, sic infirmi ac debiles sunt, ut sine multis militibus, sine multis bellicis tormentis, sine multis machinis ac praesidiis, sine multis et magnis sumptibus, tui esse non possint? At ii, qui vere felices ac beati sunt, nullius opem desiderant, neque adjuncta rebus aliis petunt: sed in seipsis inveniunt, unde sufficient ad omnium hostium impetus propulsandos. Honores vero ac dignitates, quae hic in terris invenimus, nonne fortunae ludibrio expositae sunt? Nonne odium, invidiam, suspiciones vix aut ne vix quidem effugiunt? nonne homines quales sint ostendunt, ac saepe ridiculos faciunt? Quemadmodum enim qui edito loco collocatur, non propterea pulchrior est, quod plures in eum intuantur: sed qualis sit pluribus innoscit: sic magistratus

et gradus et sedes locorum, non homines sapientes reddunt, sed quales sunt, omnibus manifestum faciunt. Et sæpe fit, ut qui privatus cum esset prudens, et gravis existimabatur, ad magistratum evectus, levem et stultam adeo ridiculum omnibus se prodat. Denique quales nostræ voluptates sunt, quæ usum rationis impediunt, infelligentiæ lumen obscurant, mentis aciem hebetant, et poenitentiam ac dolorem secum ferunt? Quando vero nihil horum, quæ diximus, esset, et nec pauperes divitiæ, nec imbecilles potestas, nec obscuri honores, nec amara voluptas? sed omnia præclara, omnia excelsa, omnia angusta hic infra lunam invenirentur, nonne vel propterea hominem beatum non facerent, quod non modo non æterna, sed ne diuturna quidem esse possint? Nam cum his demum dicendum sit (ut D. Augustinus ait) qui habet in omne quod vult, et nihil mali vult, cum tandem is, qui beatus dicitur, moriatur, vel ipso nolente, vel ipso volente fit: si ipso nolente, jam non habet omne quod vult, cogitur enim mori, cum maxime cupit vivere, adeoque beatus non est: si ipso volente, neque tunc beatus erit, quia male aliquid vult, mortem videlicet ipsam: quæ tantum est malum, ut Deus quasi calumniam, de tam venenati germinis procreatione a se repellens scribi voluerit se mortem non fecisse, sed invidia Diaboli eam in orbem terrarum aditum habuisse.

Quæ cum ita sint dubitare, auditores, nulla ratione debemus, quin vera beatitudo supra lunam, et solem, et supra temporum vicissitudines quaerenda sit. Mundi vero sapientes beatitudinem veram investigasse quidem, non ideo invenisse quod eam ubi non erat quaerere, atque investigare voluerint. Ubinam igitur beatitudinem invenimus? Nempe, auditores, non alibi, quam in Deo. Tunc enim demum beati erimus, cum Deo (qui natura beatus est) similes erimus. Erimus autem similes Deo, cum eum videbimus sicuti est. Sic enim magnus ille Theologus Joannes Evangelista nos docuit, cum ait: *Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus, scimus autem, quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Sed mihi videor logicum nescio quem audire, qui vehementer miratur, quomodo ista cohæreant: *Similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est?* Quam multos enim sicuti sunt videmus, et non continuo similes illorum efficiuntur? Sed ta-

men, auditores, et vere et sapienter et plane Theologicæ S. Joannes ait: *Similes erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Id enim, unde beatus est, quicumque beatus est, sive is Deus, sive Angelus, sive homo sit, nihil est aliud, quam primæ ac summæ veritatis, quæ Deus ipse est, non qualicumque cognitio, sed clarissima et apertissima visio. Quare sicut ex eo beatus Deus quod seipsum, optimam videlicet ac summam veritatem sicuti est, intuetur; ita nos quoque pro modulo nostro beati et Deo similes erimus, cum eum, nempe primam ac summam veritatem sicuti est, intueamur. Deinde si luna ac stellæ lumen concipiunt, et similes solis efficiuntur, cum ei oppositæ in eum quodammodo intuentur; quanto magis mentes purgatissimæ beatorum divinum lumen concipient, et Deo similes erunt, cum non amplius per speculum neque in ænigmate; sed facie ad faciem justitiæ Solem, et lucem incretam aspicient? Vera igitur ac sola nostra beatitudo in Dei visione consistit, quod illis verbis Dominus affirmavit: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et illis: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum et quem misit Jesum Christum.* Quæ quidem beatitudo, tametsi una ac simplicissima res est: tamen et divitiis, potestate et honores, et voluptatem et alia bona, quæ mens humana desiderare potest, et multo etiam plura, ad quæ nos hominæ strati, nec desiderio quidem pertingere possumus comprehendit. Hoc est enim quod Apostolus ait: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.*

Ac ut a divitiis ordinamur, quales, obsecro divitiæ beatorum erunt, quando Deus ipse, et cibus et potus et vestis et donus et possessio et pecunia illorum erit? Quando ita rebus omnibus abundabunt, ut nihil sibi deesse potent, nihil curent amplius, contenti denique ac satiati facultatibus atque opibus conquiescent. *Nec enim arce, ut sapienter Tullius ait, sed animus dices appellendus est.* Hic quidem in terris nemo dives est (nec enim fieri potest, ut animus noster expleatur) et merito nominari possit. Major enim est cordis humani capacitas, quam ut eam orbis etiam totus possit replere. Si quis globum quantumvis magnum super immensum triangulum poneret, nonne stultus esset, si eo globum immensam illam trium angulorum capacitatem conaretur explere? Sane esset,

Nec enim fieri potest, ut triangulus globum comprehendat, et extremi anguli vacui atque inane non relinquatur. Quare cum res omnes creatæ globum quemdam, magnum illum quidem, sed tamen certis terminis ac limitibus comprehensum efficiant, et animus noster tribus immense capacitatis facultatibus, intelligentia, memoria et voluntate præditus quasi quidem infinitus triangulus sit, nullo modo fieri potest, ut res creatæ, etiamsi omnes uni concederentur, amplitudinem et vastitatem animi humani peritus impleant. Tunc igitur tandem iste triangulus humanus explebitur, et dives erit, et penitus conquiescet, cum Deum ipsum possidebit, qui in Trinitate personarum subsistens, quidam triangulus immensus, ac nullis spatiis ac regionibus definitus est. Vere enim Psalmographus ait: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Porro hanc abundantiam rerum omnium Dominus promittebat, cum diceret: *Mensuram bonam et confertam et coagitantem et superfluentem dabunt in sinum vestrum.* Et rursus: *Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.* Quæ ubertas sermonis illarum divitiarum ubertatim atque affluentiam explicare poterit, quam his verbis veracissimus Dominus sanctis hominibus pollicetur? Sane is solus bona beatorum numerabit, qui Dei ipsius bona numerare potest. Vere enim ipsa Veritas ait: *Amen dico vobis, super omnia bona constituet eum.* Atque hæc quidem de divitiis.

Quid vero de potestate beatorum dicemus? quando non modo nihil eis nocere poterit, quippe qui in arce altissima ac munitissima constituti, et lorica immortalitatis induti erunt: sed etiam omnipotentem quodammodo voluntatem atque animum gerent? Is enim omnipotens vere nominatur, et est, qui id totum, quod voluerit, efficere potest, et nihil plane reperitur, quod ejus voluntati resistat. Talis autem natura ipsa solus Deus noster est, qui *quæcumque voluit fecit in celo et in terra; et non est qui possit resistere voluntati ejus?* Jam vero beatorum voluntates, quæ ignorat, ita cum Dei voluntate conjunctas esse et copulatas, ut pene una atque eadem esse videatur, nihil enim ipsi volunt, quod Deus non velit: nihil Deo placeat, quod ipsis non placeat, et id maxime fieri cupiunt, quod Deo potissimum placere intelligunt. Hæc igitur ratione quicquid sancti volunt efficiunt, et nihil efficitur, quod ipsi non velint. Proinde non modo potentes,

sed plane omnipotentes illos esse, quis jure inficari potest? De qua potestate illa divini Psallis verba sunt: *Excubabant sancti in gloria, latabantur in cubilibus suis. Excitationes Dei in gutture eorum, et gladii concipientes in manibus eorum; ad faciendam vendictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manibus ferreis. Ut faciant in eis iudicium conscriptum, gloria hæc est omnibus sanctis ejus.*

Neque vero hac potestate minores honores, dignitates, nomen, splendor et gloria sanctorum erunt. Nam si principes, si reges, si Dei familiares, si filii, si dii quodammodo erunt, et in ipsa Dei throno sedebunt, quomodo non illustrissimi et clarissimi et gloriosissimi erant? Audite enim quid ipse Dominus dicat: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum patre meo, in throno ejus.* O gloria incredibilis! et quorum laborum, quorum certaminum, quorum dolorum obliviscuntur ii, qui victoriæ palma, diademate, ac sceptro insignes coram omnibus cæli principibus ipsius Dei manibus in throno altissimo et illustrissimo collocabuntur? Merito exclamas, Apostole Paule: *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Et rursus: *Id enim, quod in presenti est momentaneum, et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternam gloriæ pondus operatur in nobis.* Merito, David Sancte, gloria ista oculos tuos perstringit, cum ait: *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum.* Quare contemnite, auditores, et deridete eos, qui vel in bellis administrandis vel in gerendis rebus publicis: vel in libris conscribendis, vel in statuis et columnis et ædificiis extruendis omne suum tempus et corporis atque animi vires consumunt, ut gloriam aliquam et celebritatem sermonis hominum consequantur. Primum enim quid illis proderit hic, ubi non erunt, laudari, cum in gehenna, ubi erunt, torquebuntur? Deinde, quam multos istorum spes ista nova fefellerit? Et ecce D. Antonius, D. Benedictus, D. Franciscus, homines simplices, et expertes litterarum gloriam fugitant, honores contemnant, aurum tanquam lutum conculcant, et tamen brevissimo spatio splendorem illum apud mortales etiam consequuntur, ad quem nemo mundi sapientum et potentum maxime laboribus, incredibili

studio et summa animi contentione pervenire potuit. Quam multos in orbe Christiano reperietis, qui nomen Julii vel Alexandri vel Aristotelis vel Ciceronis numquam audierunt? At qui de Beato Francisco, Beato Antonio, Beato Benedicto, et aliis permultis vite sanctitate et signis et prodigiis claris, nihil audierit, nescio si vel unum invenire poterimus. Et nos, qui ista nomina in veterum libris invenimus, cum Alexandri vel Aristotelis recordamur, quantum tandem reverentia significationem illorum nomini exhibemus? Plane modicam omnino vel nullam. At sanctorum memoriam nonne statuis, templis, altaribus, diebus festis, hymnis, cantibus et omni lætitia ac celebrata prosequimur? Quid? Nunc Christiani Pontifices, reges, imperatores, Sanctorum status caput aperiant, et eos apud Deum patronos et advocatos habere cupiunt? Et hoc unde, auditores, nisi quia mundi sapientes gloriæ fundamenta super arenam vel super aerem polius jacere voluerunt. Alii ex libris, quos summo labore conscribunt, nomen et gloriam aucupantur. Quid facilius, quam si liber comburatur? Alii in status et monumentis gloriæ fundamentum ponunt. Quid facilius, quam si simulacrum frangatur? Alii magnificentum ædificium testem ac præconem suæ nobilitatis habere volunt. Quid facilius, quam si ædificium ruat? At nostri Francisci, et Antonii et alii viri sanctissimi supra firmissimam petram fundamentum jecerunt. Nempe enim in fide, in charitate, in patientia, in castitate, in temperantia, in sobrietate, in contemptu rerum presentium, et desiderio æternarum excellere et enitere, vere magni et præstantis animi esse putaverunt.

Voluptas superest ex iis rebus, quas ad felicitatem necessarias esse dicebamus. Verum nullum, auditores, tantum lumen ingenii, nulla dicendi, aut scribendi tanta vis tantaque copia reperitur, quæ vel minimam partem ejus voluptatis explicare possit, quæ ex ipsius Dei visione percipitur. Triâ enim sunt quæ ad voluptatem excitandam requiruntur: primo, vis animæ capax voluptatis, quales sunt in homine sensus et intelligentia: deinde res ipsa, quæ ad eam animæ vim admoda gigeo voluptatem, quales in rebus corporatis colores, odores, saporis et alia id genus sunt: postremo utriusque conjunctio et copulatio. Et quanto vis animæ præstantior, et res objecta excellentior et conjunctio artior

et major existit, tanto voluptas, quæ ex illis principiis oritur, vehementior majorque percipitur. Quæcumque se habeant, quis vel oratione vel cogitatione consequi valeat, quem sensum voluptatis sancti percipiunt, cum ipsorum intelligentia, vis animæ præstantissima, cum Deo summo et infinito bono ita conjungitur, ut unus spiritus sit cum eo? O quale est illud osculum! O quales illi amplexus! O quale connubium, auditores! Quid, obscuro, erit, vultum illum, illam lucem, illam speciem intueri, quam laudant astra matutina, et cujus pulchritudinem sol et luna mirantur? Quid erit bonum illud generale, in quo omnia bona continentur; et mundum illum vere magnum, qui omnes alios mundos comprehendit, possidere? Si regina Saba, cum Salomonem vidisset, et audivisset, stupelacta dicebat: *Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam*: quid erit summum illum Salomonem, æternam illam sapientiam, primam atque increatam illam veritatem semper audire? O quale illud gaudium erit cum uno aspectu altissimum, et maxime reconditum adorandæ Trinitatis arcanum intuebitur, et cum simul Deum et res omnes in Deo videbitur? Quid enim non videbit, qui videntem omnia videbit? Tunc igitur tandem mens humana quiescet, neque intelligentiam uberiores desiderabit, cum ante oculos id totum, quod intelligi potest, habebit. Tunc et voluntas humana quiescet, cum eo bono fueretur, in quo cætera bona, tamquam in fonte et oceano bonorum omnium continentur. Tunc illæ tres virtutes, quibus Deum modo veneramus et colimus, præmium suum accipient, cum visio fidei, possessio spei, et charitati imperfectæ charitas perfecta succedet. Tunc denum cantabitur canticum illud quod licet semper canatur, semper tamen est novum: Sicut enim corpora beatorum nunquam senescunt, sic lætitia, gloria et voluptas eorum viridis semper et florida permanebit.

PARS SECUNDA.

Concione proxima, quæ die Dominico sequenti habebitur, constituit, Domino bene juvante, de miseria humana vite, verba facere, ut intelligamus, non modo futura, qualia sunt novissima, de quibus hactenus egimus; sed etiam presentia nos ad mundi contemptum et Dei amorem incitare. Sparo

autem considerationem humanæ miseriæ, vel æque utilem ac novissimorum considerationem futuram vel etiam utiliore. Novissima enim, ut mors, iudicium, gehennæ et gloriæ beatorum clamant quidem, et maxima voce clamant, ut mundi blanditiis non acquiescamus, et cantum sirenarum non audiamus, et aliquando voluptati, quæ simul blanditur, et decipit, valeamus; sed tamen quia præcæta posita vel sunt, vel esse, licet falso putantur, propterea eorum vocem non exaudimus, nisi mentem et aures erigamus, et in magno silentio constituti, diligentissime voces illas attendamus. At presentes humanæ vite calamitates nobiscum versantur, nobiscum vivunt, nobiscum iter faciunt deique nunquam nos deserunt, et earum clamores non possumus non exaudire, nisi forte aures nostræ hoc sonitu oppletæ obsurdierint; sicut quibusdam Nilii cæcis aures ob continuum sonum occalluerunt. Hoc igitur argumentum proximæ concionis erit.

Liberalissimus ac beneficentissimus Deus noster, sicut non solum Isaac patriarchæ, quem elegerat, sed etiam Ismaeli propter Isaac et propter Abraham benedixit: sic non solum animos beatorum gloriosos et illustres efficit; sed etiam corpora, propter affinitatem et cognationem, quæ illis cum animis intercedit, beneficiis multis et magnis afficit. Primum enim si omnibus scientiæ et sapientiæ divitiis affluet, corpori quoque suæ ac propriæ opes non deerunt, quæ sunt robor, sanitas, pulchritudo, possessio regionis amplissima et pulcherrima, de qua paulo post dicturi sumus. Deinde si animus potens, et modo quodam omnipotens erit, et corpus immortalitatis veste contextum atque armatum ejusmodi erit, ut nunquam fame, neque siti cruciari, neque morbis frangi, neque igne torreri, neque ferro aperiri aut sauciari ullatione possit. Tanta præterea agilitate præditum, et usque adeo mentis, ac rationis imperio obtemperabit, ut sine labore, nullo negotio, summa facilitate super omnes coelos ascendet. Quam jucundum spectaculum erit, auditores, cum terram super caelum videbimus et cum hæc corpora, quæ nunquam parvum collem sine labore superare non possunt, tunc instar fulminum velocissime ubique discurrant. Si rursus animus gloria et honore insignis, illustrissimus et clarissimus erit, corpus quoque tanta luce micabit, ut Dominus dicat: *Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum*. Si

vero sol unus dumtaxat orbem totum illustrare et sua luce complere potest; si tanta est jubaris illius majestas, ut a nonnullis tanquam numen divinum coli poterit: si denique parens lætitiæ, mundi oculus et fons luminis a veteribus est appellatus, quid erit, cum tot corpora beatorum, hoc est tot soles, tot lampades, tot luminaria clarissima celestem Jerusalem illustrabunt? Postremo si animus atque mens deliciis inexplicabilibus perfuerit, suæ quoque non deerit corpori honestissima et maxima voluptates. Siquidem omnes sensus res sibi maxime congruentes percipient, et sine fastidio incredibili delectatione satiabuntur.

Oculos primum loci amenitas, et corporum beatorum species et gloria delectabit. Ibi enim patriarcharum costum, ibi agmina prophetarum, ibi senatum apostolorum, ibi martyrum palmas, ibi virginum coronas, ibi confessorum et monachorum diademata intuebimur. Si verum est, quod sapientissimus Augustinus verum esse putavi, nempe martyres beatissimos in ea corporis parte, in qua potissimum supplicia propter Deum pertulerunt, signa quadam virtutis, splendorem videlicet, et decorem eximium habituros, quale spectaculum erit, omnem illum tot signorum vere fortitudinis venustissimum diversitatem unico intuitu cernere, quæ in corporibus tanti et tam invicti exercitus apparebit? Stephanus protomartyr, velut signifer quidam agminis gloriosus tot pretiosis lapidibus gemmisque micantibus insignis erit, quot ejus corpus a lapidatoribus plagas accepit. Ibi Stephani beatissimi comes, et collega Laurentius toto corpore multo splendidiore et clarior erit, quam ex flame fuerint, quæ ipsum tyranni jussu concremaverunt. Ibi corpus apostoli Bartholomæi omnem purpuram quantumvis pretiosam splendore ac lumine superabit. Ibi colla Baptistæ et Pauli velut quadam torque ex auro purissimo incredibili decore fulgebunt. Quale convivium corpus intercis Jacobi, quale Agnetis, et Thecla, Cæcilia, et Catharina, quæ tot aliorum præclarissimorum atque invictissimorum martyrum, quorum vix nomina scimus, quale, inquam, convivium, quales epulos oculis nostris præbent? Quis vero deliciis putatis oculi nostri fruatur, cum supra omnes angelorum choros, reginam illum Dei quæ matrem videbitur, cujus tanta est gloria atque majestas, ut ipsa sola chorum unum, decimum videlicet et postremum

efficiat, cuius pulchritudinem Angeli suspiciunt, et de cuius magnitudine homines gloriantur? Et ad hæc omnia quid erit ipsum Dei Filium Christum in solio glorie sue collocatum interui? Si mortales homines hic in terris gaudere et diem festum agere solent, cum affinis alicuius suum Cardinalem aut Pontificem renuntiatum esse intelligunt, quam voluptatem, obsecro, capiemus cum Dominum illum, qui frater noster, os nostrum et caro nostra est, regem, imperatorem, et monarcham orbis esse videbimus? Quam jucunda res erit cernere hominem, creatorem hominum? Quam libenter homines inter Angelos erunt, cum totius familiæ patrem et Dominum, non animum, sed hominem esse concipient? Atque hæc quidem delectatio oculorum erit.

Porro aures peræterno psalteria, organa, citharas vocesque illas purissimas et jucundissimas audient, quæ omnem tristitiam pellere et omnia humana corda, quantumvis ferocia et exacerbata mansuifacere possunt. De Beatissimo Patre Francisco beatus Bonaventura scribit, cum aliquando cithara quadam Angeli opera in ejus auribus insinuisset, tanta eum voluptate affectum fuisse, ut hoc sæculum cum alio se crederet commutasse. Quid igitur sentiat unusquisque, cum choris Angelorum interesse et hymnos illos de cantibus Sion, et audire et cantare nobis licebit?

Neque vero olfaciendi, et gustandi sensus voluptatibus suis carebunt; sed plane reficietur et recreantur odoribus fragrantissimis et saporibus jucundissimis, non quales hic in terris habemus, sed quales statum illius præstantiam et sublimitatem decebunt. Neque enim ad naturæ defectum, sed ad gloriæ et felicitatis incrementum erunt.

Hæc igitur ratione justissimus Deus efficiet, ut ea corpora, quæ cum animis suis laboraverunt, cum iisdem in coeli palatiis semper exultent. Equum est enim, ut qui pauperes propter Christum libenter fuerunt, in regni cœlestis opes amplissimas recipiant. Equum est, ut qui debiles atque infirmi hominibus visi sunt, et propter Deum catenis onerabantur, virgis cadebantur, bestis obiectabantur, in crucis tollebantur, igne et ferio crudelissime necabantur, vim vi non repulerunt, neque hostibus suis penitus restiterunt, in potentissimi fiant, et non improbus hominibus modo, sed omnibus etiam Dæmonibus formidabiles sint atque tremendi.

Equum est, ut qui propter Deum humiles atque abjecti esse voluerunt, et se contemni, conculcari, nihili fieri, patienter atque libenter passi sunt; in clarissimi atque illustrissimi in regno cœlorum efficiantur. Equum est postremo, ut qui consolationem ex rebus creatis non quaesierunt, imo deliciis omnibus sibipsum interdixerunt, et in fame et siti, in jejuniis et vigiliis Domino seruirent, et carnis libidines fortiter corripserunt; in deliciis et voluptatibus maximis et somptuosis in cœlestibus domiciliis perfruantur.

Habetis hæc, domine, auditores, non expressum quidem, sed tamen leviter abbreviatum premium ac stipendium, quod animis et corporibus beatorum Deus paravit. Nunc de ipso loco, in quod præclarum stipendium persolvitur, quanta maxima possumus brevitate dicamus.

Ille igitur felicissima regio beatorum, quæ cœlestis Jerusalem merito nominatur, tantum sublimitate, amplitudine et pulchritudine reliquas omnes regiones exsuperat, quantum ejus habitatores sapientia, nobilitate et probitate reliquarum omnium regionum habitatoribus præstant. Si de sublimitate illius urbis certior fieri cupis, solem et lunam et stellas cæteras intue. Unde est enim, ut aliquæ stellæ tam exigue nobis esse videantur, cum tamen earum globi terræ magnitudinem facile vincant, nisi ex eo quod inter eas, et nos pene immensa spatia intercedunt? Quantam igitur sublimitatem urbem illam, obtinere dicemus, quæ super omnes montes, super omnia elementa, super omnes cœlos supra mutationem et temporum omnium vicissitudines posita est? Porro amplitudinem non minorem esse, quam sublimitas ipsa sit, ex eodem siderum aspectu cognoscere facile possumus. Si enim eæ sunt magnitudines omnium, quas esse nunquam suspicari sumus, sique principes orbis terræ tantum spatium omnes simul in potestate non habent, quanta est unius exigui sideris magnitudo; et si stellæ innumerabiles lucent in cœlo, et multo etiam plures in eo esse et lucere possunt, quanta tandem cœli ipsius amplitudo et capacitas erit? Vnde igitur Propheta Baruch exclamavit: *O Israel, quam magna est domus Dei et ingens locus possessio ejus.* Jam vero quid de pulchritudine, elegantia atque amenitate paradisi deliciarum dicemus? Noster hic orbis terrarum, qui stabulum pecudum et locus exilii et valis miseriæ et lacrymarum est, tanto artificio

ab illo summo architecto fabricatus est, ut non domus belluarum sed hortus deliciarum esse videatur. Obsecro, quæ species hujus amplissimi theatri? Quæ pulchritudo hujus maximæ domus, quæ cœlum ut tectum atreum, et terram ut pavimentum floridum habet? Et in ipso solo terrarum, quæ celebris oppidorum, quæ majestas urbium, quæ maria? qui lacus? quæ flumina? quam venustas silvarum? quæ species collium? quæ amenitas vallium? Vere potissimum ineanate, cum cœlum serenum et aer tepidior esse solet: terra vero ubique parturit herbescentem viriditatem, et prata floribus vestita et quasi coloribus variis depicta cernuntur, et omnes arbores folia, omnes vineæ pampinos, omnia arva fruges proferunt. Et si hæc ita se habent, quantum artificii eundem illum mundi conditorem et parentem Deum in illo cœlesti domicilio edificando posuisse par est, quod præteritum imperatoris, paradisi voluptatum, et vere hortus deliciarum regum et principum est? Si ejus domiciliū partem exteriorem, quam hinc spectare nobis etiam licet, tam illustrem et tot luminibus quasi tot lapidibus pretiosis gemisque clarissimis ornatam esse Deus voluit: quid de parte interiore, quam soli beatorum oculi cernere possunt, suspicari et cogitare debemus. Sane Apostolus et Evangelista Joannes in Apocalypsi, verbis forte se non quibus voluit, sed quibus potuit, urbis illius pulchritudinem et majestatem expressit, cum ait: *Erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa vero civitas aurum mundum, simile vitro mundo: et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Et singule portæ erant ex singulis margaritis, et platea civitatis aurum mundum tanquam vitrum pellicidum. Et templum non vidi in ea: Dominus enim Deus Omnipotens templum illius est et agnus. Et civitas non eget sole neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est agnus. Et ambulabunt gentes in lumine ejus, et reges terræ afferent gloriam suam et honorem in illam. Et portæ ejus non clauduntur per diem, nox enim non erit illis. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. Non intrabit in illam aliquid coinquinatum aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.* Hæc est descriptio civitatis cuius pulchritudinem usque adeo regius Pro hoto miratur, ut dicat: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria*

Domini: beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Quia melior est dies una in atris tuis super millia. Et si in atris tanta venustas, quanta in domo interiori, in aulis, in cubiculis erit?

Verum enimvero, auditores, præcipua laus civitatis est, si multos sives, si nobiles, si quietos, et tranquillos habeat, quæ omnia in hac nostra, de qua loquimur urbe, singulariter eximia et præstantia sunt. Numerus enim cœlestium civium plane innumerabilis est. Nam si de Angelis sanctis loquamur, nonne Job sanctissimus ait: *Namquid est numerus in litum ejus?* Et David Propheta: *Cursus Dei decem in libris multiplex millia tetant um.* Et S. Daniel: *Millia millium ministrabant ei, et decies in ll es centena nulla assistebant ei.* Et ipse Dominus: *Putas quæ non possunt rogare Patrem meum; et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Denique magister ille Arevpagita Dionysius nonne ait, multi sunt beati exercitus supernarum mentium infirmam et constrictam excedentes nostrorum materialium numerorum commensurationem? A qua sententia, neque D. Athanasius, neque D. Hieronymus, neque B. Gregorius neque alii nonnulli sancti et eruditi Patres abesse videntur.

Si vero de sanctis hominibus, qui illam urbem habitabant, sermo sit, audite quid in Apocalypsi B. Joannes se vidisse commemorat: *Vidi, inquit, urbem magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, stantes ante thronum, et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum.* Neque vero multitudo tanta confusionem, sed potius summus ipsius ordo pulchritudinem et decorem maximum pariet.

Jam vero, quid de nobilitate cœlestium civium dicemus, quando triumphantores, reges, principes, Dei filii et Dii quodammodo, quod nonne longe clarissimum est omnes cœli habitatores erant? Siquidem ex omnibus gentibus et tribubus et linguis et populis, ex omnibus regnis et provinciis orbis terræ, et ex omnibus hominibus, qui sunt, erant et fuerant, summa tantum nobilitas et ipse flos eligetur. Cum summus Pontifex in supplicationibus procedit, toto senatu Patrum purpuratorum eum prosequente, mirum est profecto studia et concursum hominum cernere, qui ad illum intendum conflunt. Quale igitur spectaculum erit, omnem illam

innumerabilem multitudinem beatissimarum mentium et illustrissimorum hominum unico intuitu spectare? Res ista sane ejusmodi est, ut si attente, diligenterque cogitur, attonitum hominem et stupefactum reddere possit. Quid? unus angelus dumtaxat etiamsi infimi ordinis sit, multo pulchrior est, quam id omne, quod oculis corporeis conspici potest. Quid igitur erit, non Angelum unum, sed omnem exercitum angelorum spectare, et omnium munera ac functiones et gloriam ac beatitudinem intelligere?

Porro tranquillitas et pax et animorum consensio quanciam sit in eo loco, ipsum nomen civitatis declarat. Non enim sine causa Jerusalem, hoc est, visio pacis, appellata est. Itaque nec superbia in ea locum habet, quae efficere solet, ut inferiores a superioribus contemnantur: nec invidentia, quae inferiores contra superiores accendit; sed amor et caritas ubique dominatur et regnat, quae bonum singulorum facit bonum omnium et bonum omnium efficit bonum singulorum. Ibi vere est corpus unum, cor unum et anima una, ibi Deus unus est omnia in omnibus. Unde, obsecro, fit, ut civis civem magis diligat, quam externum, et frater fratrem magis, quam alium hominem et caput pedem sui corporis magis, quam oculum alterius corporis? Nempe ex eo, quod cives urbem communem, et fratres domum communem, et membra ejusdem corporis vitam, victum et vestes communes habent. Quanta igitur conjunctio, quantus amor inter omnes beatos erit, quibus unus atque idem Deus, patria, palatium, vita, cibus, potus, indumentum ac demum omnia omnibus erit? Læticia plane, quae ex hac conjunctione nascetur, et quam singuli de beatitudine omnium capient, tanta erit, ut eam nulla oratio explicare possit. Si duorum sapientum et proborum hominum amicitia tam est dulcis, ut ille dixerit, solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam e mundo tollunt, quam jucundum erit cum tot sapientissimis et optimis viris perpetuo conversari? Cum Apostolis loqui? cum Prophetis conferre? agere cum martyribus? eam Doctoribus et Episcopis sanctissimis vivere?

Cogita igitur qualis tibi dies illucescet, si probe ac religiose viveris? quando emensio vitae hujus brevissimo curriculo a morte ad immortalitatem transibis, et in portis felicissimae illius urbis primum vestigium pones, ubi perpetuo festi dies aguntur in eorum gra-

tiam, qui ex hoc praelio hostibus devictis, et spolis inimicorum onasti, locum illum triumphis sanctorum consecratum, ingrediuntur. O quae gaudium animus tuis percipiet, cum tot principes nobilissimi tibi advenient occurrent, in amplexus et oscula ruent, de adventu novi fratris inter se cum ingenti læticia colloquentur, ac demum tibi undique circumfusi ad thronum summi imperatoris cum tympanis et organis te deducunt, ibique victorias tuas praedicare incipient, atque recensent eleemosynas, jejunia, orationes, integritatem atque innocentiam vitae, patientiam in adversis, moderationem in prosperis. denique justitiam, temperantiam, castitatem, sobrietatem. O qualem voluptatem ex singulis tuis bonis operibus capies. O quomodo tunc pretium ac dignitatem virtutis intelliges.

At ubi in portu tranquillissimo et tutissimo te positum cogitabis, et oculos paulisper converteres ad oceanum fluctus, super quostrivisti, et scopulos, vada, procellas, vim ventorum, aestum aquarum et praedonum ac piratarum multitudinem intueberis, o quam vehementer evasisse te gaudebis? O quibus verbis liberatori ac Deo tuo gratias ages? O quam saepe repetes: *Nisi quia Dominus adjovit me, paulo minus inferno habitasset anima mea, et tum potissimum, cum numerum illum infinitum pereuntium videbis, et te unum ex numero liberatorum et felicium esse cognosces.* O regnum beatissimum! O incolae beatissimi! quibus jam tentationes et insidiae longissime recesserant, jam gladiis et loriceis, palmae et diademata successerunt: jam luto somnum et quietem capere possunt oculi, quos assidua vigiliae atque exultantia apertos tenuerunt. Jam Sanctus Hieronymus a jejunio et lacrymis, et pectoris tusionem cessare potest. Jam Beatus Paulus et Beatus Antonius qui solitudines desertissimas seclabantur, ut occasiones peccatorum fugerent, sine periculo versari in medio foro caelestis Jerusalem possunt. O latissima patria! O dulci gloria! O societas fortunata! O mater nostra Jerusalem! cujus fundamenta in montibus sanctis, ad quos nec jacula hostium cruentorum, nec sibilus antiqui serpentis, nec turbines aut bimbi, aut procellae perveniunt: Temeritas videtur concupiscere te, sed quisnam vivere sine tui desiderio potest? *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea.*

Filii Adam, haec patria vestra: oves Christi, hoc vestrum ovile, haec pascua vestra: columbae seductae non habentes cor, hic vester nidus, haec requies vestra. Quid agitis? Quo curritis? Quid persequimini? Cur tantum bonum, tam leviter vobis eripi sinitis? Cur non fortiter tanto stipendio proposito dimicatis? Hic tempus certaminis, illic triumphus. Hic sementem facere, ibi metere oportet. Cur uvae colligitis atquequam maturas? Cur otio et voluptatibus ante tempus vacamus? An nescitis quid Jeremias Propheta clamat? *Omnis homo, qui comederit uvae acerbas, obstupescunt dentes ejus.* Nunc aestus viget, nunc uvae acerbae sunt: nunc aestus ferendus et tolerandus est. In culo autumni jucunditate, et uvae maturis frui licebit. Qui vero haec non intelligens uvae

acerbis hic vesci voluerit, maturas certe nunquam habebit. Et non miretur, si dentes ejus apud inferos obstupescant. *Vanum est vobis ante lucem surgere.* Lux nostra Dominus Christus, hic sedit, hic juxta te, honores fugit, despici voluit: at post obitum tandem surrexit, gloria et honore coronatus in caelum ascendit. *Vanum igitur vobis ante lucem istam surgere, sed Surgite postquam sederitis qui manucatis panem doloris.* Nunc sedeamus, fratres, nunc humiles simus, nunc laboremus, nunc nesciri cupiamus. Tunc autem *Cum dederit dilectis suis somnum, place somnum, mortem placidam et jucundam: Ecce hereditas Domini:* tunc surgemus, et honoribus, ac voluptatibus per Christum perficemur, qui est benedictus in saecula. Amen.